

Ονειρική αίσθηση που συνεπαίρνει

ΓΚΕΟΡΓΚ ΜΠΥΧΝΕΡ

Βούτσεκ

Σκηνοθ.: Σάββας Στρούμπος

Θέατρο: Άπτις – Σημείο Μηδέν

Σπύρος Παγιατάκης

01/12/2013

Ο στρατιώτης Βούτσεκ αγαπά τη Μαρία και το παιδάκι της, το έργο δεν αποσαφηνίζει αν είναι δικό του ή όχι. Για ένα μικρό συμπλήρωμα του μισθού του, για λίγες πενταροδεκάρες, αφήνεται σ' έναν γιατρό να τον χρησιμοποιήσει σαν πειραματόζωο. Όπου η Μαρία γνωρίζει έναν αξιωματικό τυμπανιστή και ξελογιαζεται. Νιώθοντας μειωμένος υπαρξιακά και ηθικά, ο Βούτσεκ αισθάνεται ολοένα και περισσότερο τη μοναξιά να στοιβάζεται μέσα του. Η ολοκληρωτική καταστροφή δεν αργεί. Τυφλωμένος από ζήλια, στο τέλος σκοτώνει τη Μαρία μ' ένα μαχαίρι, που στην παράσταση που είδα κρέμεται διαρκώς πάνω από το κεφάλι της.

Το έργο του Γκέοργκ Μπύχνερ (1813-1837) ανήκει στα πιο πολυπαιγμένα θεατρικά στο παγκόσμιο ρεπερτόριο. Ειδικά στον γερμανόφωνο χώρο τον κατατάσσουν με γενναία δόση υπερτίμησης στους πολύ μεγάλους συγγραφείς, θεωρώντας μάλιστα πως αν είχε ζήσει περισσότερο θα έφθανε στα επίπεδα του Γκαίτε και του Σίλερ. Στην εποχή του το έργο είχε θεωρηθεί λίαν πρωτοποριακό, πράγμα που ισχύει μέχρι και σήμερα αν και αυτό οφείλεται περισσότερο στους σκηνοθέτες που έχουν καταπιαστεί μαζί του, ερμηνεύοντάς το με όλων των λογίων τις «παρεκτροπές». Έτσι και τώρα στην ενδιαφέρουσα παράσταση που σκηνοθέτησε ο Σάββας Στρούμπος με την ομάδα Σημείο Μηδέν, τέτοιον Βούτσεκ δεν νομίζω ότι μπορεί να συναντήσει κανείς εύκολα.

Σκηνοθετημένος επάνω σε έναν μακρόστενο ξύλινο διάδρομο, με το κοινό (καμιά πενηνταριά θεατές χωράει η μικρή αίθουσα) να κάθεται στις δύο πλευρές, οι τέσσερις ηθοποιοί (Μιλτιάδης Φιορέντζης – Βούτσεκ, Ελεάνα

Γεωργούλη – Μαρία, Δαβίδ Μαλτέζε – λοχαγός, Δέσποινα Χατζηπαυλίδου – γιατρός) ερμηνεύουν ένα - αυτό για το οποίο μιλούσαμε σε αυτήν εδώ τη στήλη πριν από δύο εβδομάδες - καλοντρεσαρισμένο «σωματικό θέατρο». Δηλαδή, η κίνησή τους μιλούσε περισσότερο από το κείμενο του συγγραφέα. Πράγμα το οποίο ταίριαζε γάντι με τη φιλοσοφία - αλλά και τη συγκεκριμένη σκηνοθεσία - του έργου, έτσι όπως όλα τα επί σκηνής διαδραματιζόμενα θα μπορούσαν κάλλιστα να λαμβάνουν χώρα μέσα στα κεφάλια χαρακτήρων, οι οποίοι συμπεριφέρονταν λες και βρισκόνταν ανάμεσα σε εφιάλτες και μέσα σε άσυλα ψυχικά διαταραγμένων.

Αυτή η ονειρική αίσθηση που μετέδιδε η παράσταση, παρ' όλη την αφαίρεση και την αυστηρή δωρικότητά της, ήταν το πλέον ξεκάθαρο στοιχείο ενός απογυμνωμένου από τα φλύαρα τερτίπια χώρου, με τα οποία επιφορτίζουν συνήθως οι σκηνοθέτες τον «Βούτσεκ» θέλοντας να πρωτοτυπήσουν «πρωτοποριακά». Εδώ, μέσα σ' ένα μεθύσι - ή καλύτερα μέσα σε μια ζάλη - ο ανενημέρωτος θεατής, αυτός δηλαδή που δεν γνωρίζει το έργο, δύσκολα θα έβγαζε κάποιο νόημα. Και αυτό το λέω ως κάτι θετικό. Ακόμη και αν πολλά ήταν τα όσα ξέφευγαν από μια «λογική» σειρά. Γιατί πρώτα απ' όλα έλειπε ένας θεμελιακός χαρακτήρας του έργου: το ανήλικο παιδάκι της Μαρίας. Στην ομώνυμη όπερα του Αλμπαν Μπεργκ το έργο τελειώνει με τα παιδιά που πάνε κι ανακοινώνουν στον μικρό γιο: «Ε, ρε συ, η μάνα σου σκοτώθηκε» δημιουργώντας ένα σπαραξικάρδιο τραγικό κορύφωμα.

Και όπως αυτό το περιστατικό λείπει από δω, και όπως οι άλλοι χαρακτήρες του έργου (ο γιατρός, ο λοχαγός-μουσικός, ο ψυχοθεραπευτής κ.ά.) παίζουν ρόλους που διαρκώς εναλλάσσονται, κι όπως δεν υπάρχει κάποια ξεκάθαρη συνέχεια και συνέπεια στη δράση, στον θεατή δεν του έρχονται μεν όλα ξεκάθαρα σερβιρισμένα, όμως αυτή η γενική ζαλιστική αίσθηση μπορεί να σε συνεπάρει ακόμη κι αν δεν έχεις ξεκάθαρες απαντήσεις για τα διαδραματιζόμενα. Γι' αυτήν την ξέχωρη αίσθηση μεταξύ ευθυκρισίας και πυρετού ευθύνεται η ομογενής ομάδα των ηθοποιών, με πρωτάρχοντες τον Μιλτιάδη Φιορέντζη και την Ελεάνα Γεωργούλη, όσο και η μουσική του Δαβίδ Μαλτέζε, ο οποίος παίζει μάλιστα κι ένα περίεργο, πρωτόγνωρο όργανο, το οποίο «ντύνει» μουσικά και απόκοσμα την όλη παράσταση. Ως θεατρικά γερμανοθρεμμένος, έχω δει τον «Βούτσεκ» πολλές φορές στην πατρίδα του. Όμως, τούτη ήταν η

πλέον τολμηρή, η πιο καλά δουλεμένη στις λεπτομέρειές της, η πιο πρωτοποριακή και τελικά η καλύτερη απ' όσες έχω συναντήσει.

Αντίθετα με την έντονα παθιασμένη ρομαντική γλώσσα των συγγραφέων της εποχής, ο Μπύχνερ έγραφε καθημερινά μέχρι και τολμηρά, πράγμα που η Ιωάννα Μειϊτάνη μετέφερε αριστουργηματικά στη μετάφρασή της.